

εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία

Για τον εκπαιδευτικό...

ΙΘΑΚΗ

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

προγράμματα και δραστηριότητες
περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΒΑΣΑΛΑ

ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ & ΙΘΑΚΗΣ

Οι μαθητές της Ελλάδας στην Κεφαλονιά και την Ιθάκη
Επιστημονικός Υπεύθυνος: Π. ΒΑΣΑΛΑ
Αρίθμηση βιβλίου στη σειρά: 3

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΒΑΣΑΛΑ
Ιθάκη - Διαδρομές και Σταθμοί
Προγράμματα και δραστηριότητες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

©Copyright ΤΕΔΚ-ΚΙ
Παρασκευή Βασάλα
Πρώτη έκδοση: Σεπτέμβριος 2008

Ιδέα-σχεδιασμός-συγγραφή: Π. Βασάλα
Εξώφυλλο-σκέτσα: Μαρία Ντε Ροζάριο
Επεξεργασία κειμένου-Σελιδοποίηση: Διονυσία Παπαναστασίου
Διορθώσεις: Π. Βασάλα
Εκτύπωση: Λασκαράτος

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση ή διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική, ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ISBN 978-960-88978-3-0

ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ
Λιθοστρώτου 27, 281 00 Αργοστόλι
Τηλ.: 26710 26322
Fax: 26710 25122
E-mail: tedk@kefalonias-ithaki.gr
Δικτυακός τόπος: www.kefalonias-ithaki.gr

I. ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. Ταξιδεύοντας στην Ιθάκη

Τα τελευταία χρόνια εκτός από τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που υλοποιούνται στα σχολεία, οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να υλοποιούν μικρής διάρκειας προγράμματα κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών εκδρομών. Πρόκειται για θεσμοθετημένες εκπαιδευτικές επισκέψεις που δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να γνωρίσουν τις ιδιαιτερότητες ενός άλλου τόπου, να τον συγκρίνουν με το δικό τους και να αντιληφθούν τη σημασία της διατήρησης και της αξιοποίησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του για την αειφόρο ανάπτυξή του.

Για την υλοποίηση προγραμμάτων κατά τη διάρκεια εκπαιδευτικών επισκέψεων σε έναν τόπο ιδιαίτερα χρήσιμο είναι το εκπαιδευτικό υλικό που αφορά στις φυσικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες του τόπου. Το υλικό αυτό βοηθά μαθητές και εκπαιδευτικούς να προετοιμάσουν την επίσκεψή τους στον τόπο που επιλέγουν και να υλοποιήσουν προγράμματα και δραστηριότητες τόσο στο πεδίο, κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους, όσο και στο σχολείο μετά την εκπαιδευτική επίσκεψη. Σε μια προσπάθεια να συμβάλλουμε στην εκπαίδευση των μαθητών σε περίοδο εκπαιδευτικών εκδρομών δημιουργήσαμε το υλικό «Οι μαθητές της Ελλάδας στην Ιθάκη. Διαδρομές και σταθμοί», το οποίο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και μαθητές που επισκέπτονται την Ιθάκη από διάφορες περιοχές της Ελλάδας.

Η Ιθάκη, η «ευδείελος Ιθάκη», όπως την αναφέρει ο Όμηρος είναι το νησί του πολυμήχανου Οδυσσέα και στα μονοπάτια της έχουν περπατήσει ο Οδυσσεύς με την Πηνελόπη, ο Τηλέμαχος, ο Εύμαιος, η Ευρίκλεια και τόσα άλλα ομηρικά πρόσωπα. Είναι πασίγνωστη σε όλο τον κόσμο και το όνομά της έχει ταυτιστεί με τις έννοιες νόστος, νοσταλγία, επιστροφή. Η σχέση της με την Οδύσσεια, η ιστορία της, τα μνημεία της, οι εκκλησιές και τα μοναστήρια της καθώς και η φυσική της κληρονομιά την καθιστούν ιδανικό τόπο για εκπαιδευτικές επισκέψεις μαθητών από όλη την Ελλάδα.

2. Δομή και στόχοι του υλικού

Το υλικό απευθύνεται σε μαθητές και εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας και Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και εστιάζεται σε ηλικίες 11-16 ετών. Αποτελείται από:

- ✓ Υλικό για το μαθητή
- ✓ Υλικό για τον εκπαιδευτικό
- ✓ Συμπληρωματικό υλικό

Το υλικό αποβλέπει να αποκτήσουν οι μαθητές ενδιαφέρον και βασικές γνώσεις για τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της Ιθάκης. Επίσης να κατανοήσουν τις δυνατότητες του νησιού για αειφόρο ανάπτυξη, να ενθαρρυνθούν στη λήψη αποφάσεων και να συμμετέχουν στο σχεδιασμό προτάσεων για την προστασία και διαχείριση του νησιού σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας.

Ειδικότερα οι στόχοι του υλικού σε επίπεδο γνώσεων, ικανοτήτων και στάσεων είναι:

Επίπεδο γνώσεων

- ✓ Να περιγράφουν την ιστορική διαδρομή της Ιθάκης
- ✓ Να αναφέρουν τις ιδιαιτερότητες της φυσικής κληρονομιάς του νησιού
- ✓ Να αναγνωρίζουν, περιγράφουν και εξηγούν την πολιτιστική κληρονομιά της Ιθάκης
- ✓ Να γνωρίσουν τα χωριά και τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της Ιθάκης.
- ✓ Να περιγράφουν τις Ομηρικές τοποθεσίες και τα σημαντικά εκθέματα των αρχαιολογικών μουσείων που συνδέονται με τον Οδυσσέα.
- ✓ Να κατονομάζουν και περιγράφουν τοπικά φαγητά και γλυκά.
- ✓ Να κατανοήσουν τη σημασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Ιθάκης στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και γενικότερα στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.

Επίπεδο κοινωνικών ικανοτήτων

Να αναπτύξουν κοινωνικές ικανότητες:

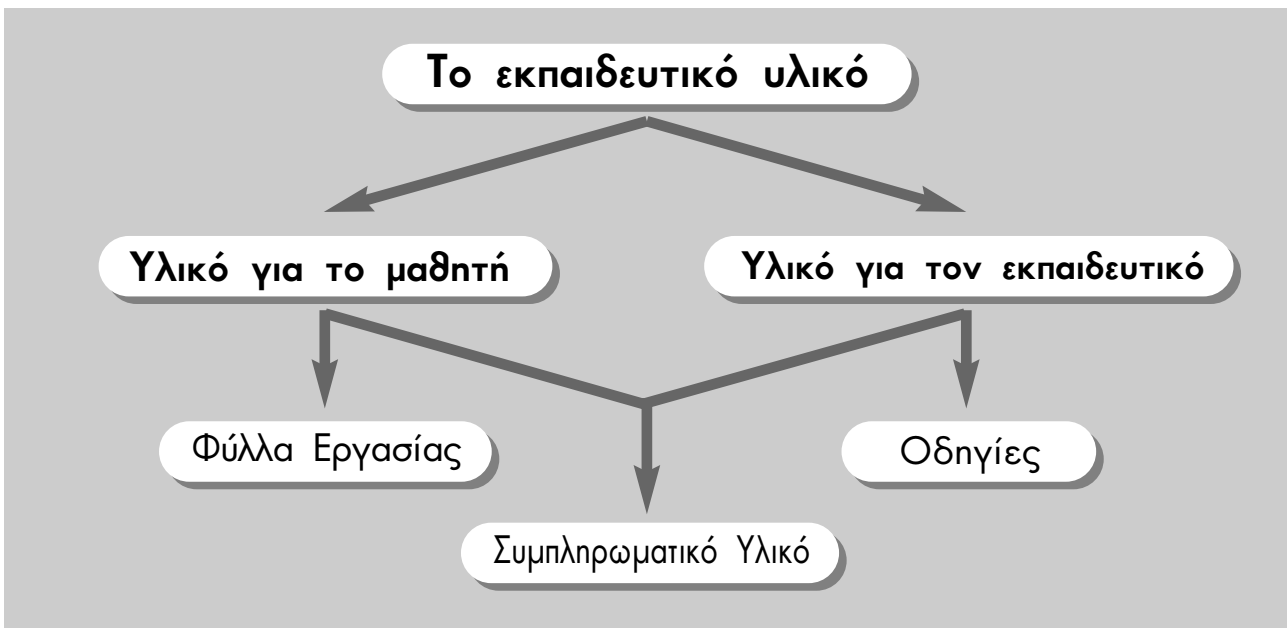
- ✓ επικοινωνίας και συνεργασίας μέσω της ομαδικής εργασίας
- ✓ αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησης
- ✓ δημιουργικής φαντασίας
- ✓ προσεκτικής ακρόασης, υποστήριξης της γνώμης του άλλου και έκφρασης διαφωνίας
- ✓ υπευθυνότητας, ευελιξίας, λήψης αποφάσεων
- ✓ παρατηρητικότητας
- ✓ κριτικής σκέψης
- ✓ αναζήτησης, αξιολόγησης και σύνθεσης πληροφοριών από διαφορετικές πηγές πληροφόρησης.
- ✓ γραπτής και προφορικής έκφρασης
- ✓ διασαφήνισης αξιών και έκφρασης αξιολογικών κρίσεων

Να αναπτύξουν δεξιότητες και ικανότητες σε σχέση με την τεχνολογία:

- ✓ να χρησιμοποιούν η/υ και Διαδίκτυο
- ✓ να σχεδιάζουν, οργανώνουν και παρουσιάζουν εργασίες με τη χρήση η/υ.

Επίπεδο στάσεων

- ✓ να αναπτύξουν ενδιαφέρον για το νησί της Ιθάκης
- ✓ να εκδηλώσουν διάθεση συμμετοχής σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αποβλέπουν στην κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού.
- ✓ να διαμορφώσουν θετικές στάσεις, να ενστερνιστούν και να υποστηρίξουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.
- ✓ να ενθαρρυνθούν στο σχεδιασμό προτάσεων για την αειφόρο ανάπτυξη της Ιθάκης.

3. Περιγραφή του υλικού

3.1 Το υλικό για το μαθητή

Το υλικό για το μαθητή αποτελείται από 13 αυτοτελή Φύλλα Εργασίας, τα οποία αρθρώνονται σε τρεις ενότητες σύμφωνα με την πορεία εξέλιξης της διδακτικής τεχνικής «μελέτη πεδίου» δηλαδή:

- α) εργασία στην τάξη πριν την πραγματοποίηση της εκπαιδευτικής επίσκεψης,
- β) εργασία στο πεδίο κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, και
- γ) εργασία στην τάξη μετά την εκπαιδευτική επίσκεψη.

Ειδικότερα:

- ✓ Η 1η ενότητα περιλαμβάνει τρία Φύλλα Εργασίας (Η γεωγραφία και η ιστορία της Ιθάκης, Η πολιτιστική κληρονομιά της Ιθάκης, Η φυσική κληρονομιά της Ιθάκης), που αναφέρονται γενικά στην Ιθάκη και αξιοποιούνται στο σχολείο, πριν την εκπαιδευτική επίσκεψη, προκειμένου οι μαθητές να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για την Ιθάκη και να προετοιμάσουν την επίσκεψή τους.
- ✓ Η 2η ενότητα περιλαμβάνει οκτώ Φύλλα Εργασίας, που αναφέρονται στις ιδιαιτερότητες της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Ιθάκης που γίνονται αντιληπτές στους μαθητές με επιτόπιες επισκέψεις. Πρόκειται για τα Φύλλα Εργασίας: Περιδιαβαίνοντας στο Βαθύ, Στο Περαχώρι, Στην Ανωγή, Στο Μοναστήρι των Καθαρών, Στο Σταυρό, Στην Εξωγή, Στην περιοχή του Πλατηθιιά, Στο Κιόνι.
- ✓ Η 3η ενότητα περιλαμβάνει δύο Φύλλα Εργασίας που θα υλοποιηθούν στο σχολείο, μετά την επίσκεψη των μαθητών στην Ιθάκη. Πρόκειται για τα Φύλλα Εργασίας: Παρουσιάζω την Ιθάκη στο σχολείο μου, Μελετώ το δικό μου τόπο.

Κάθε Φύλλο Εργασίας περιλαμβάνει κατάλληλα επιλεγμένες δραστηριότητες και ο μαθητής εργάζεται σύμφωνα με συγκεκριμένες γραπτές οδηγίες ή σύμφωνα με τις υποδείξεις και οδηγίες του εκπαιδευτικού. Τα θέματα των Φύλλων Εργασίας επιλέχθηκαν με τρόπο που να καλύπτουν ολόκληρο το νησί της Ιθάκης. Οι δραστηριότητες είναι επιλεγμένες με τρόπο που να εξυπηρετούν τους επιμέρους στόχους κάθε Φύλλου Εργασίας. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στη διαθεματική προσέγγιση των ιδιαιτεροτήτων του νησιού. Επίσης, οι μαθητές, καθώς υλοποιούν τις δραστηριότητες έχουν την ευκαιρία να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους από το συμπληρωματικό υλικό.

Για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων υιοθετούνται αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής. Συγκεκριμένα χρησιμοποιούνται συμμετοχικές διδακτικές τεχνικές, όπως είναι το project, η μελέτη πεδίου, η εργασία σε ομάδες, το παιχνίδι ρόλων, ο καταιγισμός ιδεών, η μελέτη περίπτωσης, η βιβλιογραφική έρευνα, η χαρτογράφηση εννοιών, οι συζητήσεις, και η διαλεκτική αντιπαράθεση (debate).

Αυτές οι διδακτικές τεχνικές εφαρμόζονται ανεξάρτητα ή μία από την άλλη ή σε συνδυασμό και αναπτύσσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ του εκπαιδευτικού και του μαθητή αλλά και μεταξύ των ίδιων των μαθητών. Δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές να εργαστούν τόσο στην αίθουσα διδασκαλίας όσο και στο πεδίο, να αναζητούν και επεξεργάζονται πληροφορίες από ποικίλες πηγές πληροφοροφόρησης, να αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα, να επεξεργάζονται λύσεις και να μαθαίνουν πράττοντας.

Οι μαθητές έχουν το εκπαιδευτικό υλικό «Ιθάκη: Διαδρομές και σταθμοί» μαζί τους τόσο στην τάξη όσο και στο πεδίο. Υλοποιούν τις δραστηριότητες και σημειώνουν τις απαντήσεις τους στα Φύλλα Εργασίας στον κενό χώρο που υπάρχει μεταξύ των δραστηριοτήτων. Συμπληρωματικά, οι μαθητές μπορούν να έχουν ένα φάκελο για να τοποθετούν τις επιπλέον εργασίες τους.

3.2 Το υλικό για τον εκπαιδευτικό

Το υλικό για τον εκπαιδευτικό αποτελείται από:

1. Το εκπαιδευτικό υλικό
2. Οδηγίες για την υλοποίηση των Φύλλων Εργασίας
3. Προτάσεις για την αξιολόγηση των εργασιών.

Ειδικότερα:

1. Το εκπαιδευτικό υλικό

Πρόκειται για το παρόν κείμενο, το οποίο αποβλέπει να εισαγάγει τον εκπαιδευτικό στη δομή και στη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.

2. Οδηγίες για την υλοποίηση των Φύλλων Εργασίας

Αρχικά δίνονται γενικές οδηγίες για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και το ρόλο του εκπαιδευτικού. Στη συνέχεια δίνονται αναλυτικές οδηγίες. Ειδικότερα για κάθε Φύλλο Εργασίας έχει διαμορφωθεί υλικό για τον εκπαιδευτικό, το οποίο περιέχει τους στόχους των δραστηριοτήτων, τα υλικά που χρειάζονται και ιδέες για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων. Επισημαίνεται ότι ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα, ανάλογα με χρόνο που έχει στη διάθεσή του, τις ιδιαιτερότητες του σχολείου και της περιοχής του και την ηλικία των μαθητών, να προσθέσει, να αφαιρέσει, να δώσει έμφαση σε επιμέρους δραστηριότητες και επίσης να τροποποιήσει, να προσθέσει ή να αφαιρέσει Φύλλα Εργασίας.

3. Προτάσεις για αξιολόγηση

Προτείνεται ένας τρόπος αξιολόγησης των δραστηριοτήτων που έλαβαν χώρα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την εκπαιδευτική επίσκεψη στην Ιθάκη.

3.3 Το συμπληρωματικό υλικό

Το συμπληρωματικό υλικό αποτελείται από:

- ✓ Λεξιλόγιο (επεξηγήσεις όρων)
- ✓ Ομηρική Ιθάκη
- ✓ Η αρχιτεκτονική της Ιθάκης
- ✓ Βιβλία για την Ιθάκη
- ✓ Πολιτιστικοί φορείς (επιστημονικές ενώσεις, σύλλογοι, εταιρείες κ.ά που δραστηριοποιούνται σε σχέση με την Ιθάκη).
- ✓ Το Βαθύ και τα χωριά της Ιθάκης

Το συμπληρωματικό υλικό θα μπορούσε να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να διαμορφώσει δικά του Φύλλα Εργασίας σχετικά με τις ιδιαιτερότητες της Ιθάκης. Επίσης εκπαιδευτικοί και μαθητές έχουν τη δυνατότητα να εμπλουτίζουν το συμπληρωματικό υλικό με νέα δεδομένα. Σε κάθε περίπτωση το συμπληρωματικό υλικό αποβλέπει να εγείρει το ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού και του μαθητή, για περαιτέρω ενασχόληση με το νησί της Ιθάκης.

4. Χρήση του υλικού

4.1 Σε εκπαιδευτικές επισκέψεις στην Ιθάκη

Κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής εκδρομής ο εκπαιδευτικός μπορεί να:

- ✓ Αξιοποιήσει όλα τα Φύλλα Εργασίας. Σε αυτήν την περίπτωση θα ακολουθήσει τη σειρά αρίθμησης των Φύλλων Εργασίας, η οποία υπάρχει στο εκπαιδευτικό υλικό. Η διάρκεια των εργασιών κυμαίνεται από 3-4 ημέρες.

- ✓ Επιλέξει κάποια Φύλλα Εργασίας, ανάλογα με το χρόνο που έχει στη διάθεσή του και τα ενδιαφέροντα των μαθητών

Και στις δύο περιπτώσεις θα πρέπει να υλοποιηθούν τα Φύλλα Εργασίας της πρώτης και της τρίτης ενότητας.

4.2 Άλλες χρήσεις

- ✓ Το υλικό μπορεί να αξιοποιηθεί σε προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Επίσης σε προγράμματα που υλοποιούνται στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης και των Σχολικών Δραστηριοτήτων. Τέλος μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της καθημερινής διδακτικής πράξης από μαθητές και εκπαιδευτικούς των σχολείων της Ιθάκης.
- ✓ Η διάρθρωση του υλικού σε τρεις ενότητες, επιτρέπει τη χρησιμοποίησή του από οποιοδήποτε φορέα παρέχει εκπαιδευτικά προγράμματα και ιδιαίτερα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Θα μπορούσε να αποβεί χρήσιμο μεταξύ των άλλων σε Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε Μη Κυβερνητικές Περιβαλλοντικές Οργανώσεις, σε περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς συλλόγους, σε κατασκηνώσεις νέων, στο Σώμα Ελληνίδων Οδηγών και Ελλήνων Προσκόπων. Τέλος μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε σεμινάρια επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση.

II. ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Γενικές Οδηγίες

Ο εκπαιδευτικός πριν αρχίσει την υλοποίηση των δραστηριοτήτων:

- ✓ Μελετά όλο το υλικό και κατανοεί τη δομή και τους στόχους του.
- ✓ Συμπληρώνει το υλικό με δικές του ιδέες και το τροποποιεί ανάλογα με την ηλικία των μαθητών του και τις ιδιαιτερότητες του σχολείου και της περιοχής του.
- ✓ Παρουσιάζει το υλικό στους μαθητές και τους ενημερώνει για τους στόχους που επιδιώκονται. Εντοπίζει και καταγράφει τις γνώσεις και εμπειρίες που ήδη έχουν οι μαθητές για την Ιθάκη.
- ✓ Συζητά στην τάξη σχετικά με τον τρόπο εργασίας και δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν και τις δικές τους απόψεις προκειμένου ο τρόπος εργασίας, αλλά και οι τελικοί στόχοι να διαμορφωθούν με τη συμμετοχή και τη σύμφωνη γνώμη των μαθητών.
- ✓ Πριν την εκπαιδευτική επίσκεψη ενθαρρύνει τους μαθητές να υλοποιήσουν τις δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας της 1ης ενότητας
- ✓ Κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής επίσκεψης είναι δυνατή η επιλογή Φύλλων Εργασίας, ανάλογα με το χρόνο που οι μαθητές έχουν στη διάθεσή τους
- ✓ Με την επιστροφή των μαθητών στο σχολείο είναι απαραίτητη η υλοποίηση των Φύλλων Εργασίας της 3ης ενότητας.

Επισημαίνεται ότι:

- ✓ Κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων οι μαθητές εργάζονται ατομικά και σε μικρές ομάδες.
- ✓ Σε κάθε περίπτωση καθορίζονται επιμέρους θέματα εργασίας, και διαμορφώνεται ένα "συμβόλαιο" διαπροσωπικών σχέσεων και κανόνων ομαδικής εργασίας μεταξύ των μαθητών.
- ✓ Ο εκπαιδευτικός προετοιμάζει τις δραστηριότητες στο πεδίο, λύνει απορίες, ενθαρρύνει τους μαθητές και φροντίζει να διαμορφώνεται κλίμα ευχάριστο και ενδιαφέρον.
- ✓ Συντονίζει τις εργασίες, παρεμβαίνει μόνο όταν οι μαθητές χρειάζονται βοήθεια και αξιολογεί μαζί με τους μαθητές τα αποτελέσματα των εργασιών.
- ✓ Θέτει άξονες και κριτήρια για την αξιολόγηση των εργασιών.

2. Οδηγίες κατά Φύλλο Εργασίας

ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Φύλλο Εργασίας 1: Η γεωγραφία και η ιστορία της Ιθάκης

Στόχοι

- ✓ Να ανακαλέσουν οι μαθητές προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες για την Ιθάκη.
- ✓ Να κατονομάζουν τα χωριά της Ιθάκης και να προσδιορίζουν τη θέση τους στο χάρτη.
- ✓ Να αναγνωρίσουν και να επεξηγούν την ιστορική διαδρομή του νησιού
- ✓ Να αναγνωρίσουν τη δράση των Θιακών εφοπλιστών και ναυτικών, τα αίτια και τις επιπτώσεις της μετανάστευσης των κατοίκων και τις σημερινές οικονομικές δραστηριότητές τους
- ✓ Να αναγνωρίσουν ότι η Ιθάκη αποτελεί πηγή έμπνευσης και καλλιτεχνικής δημιουργίας και να κατονομάζουν δημιουργούς που έχουν εμπνευστεί από την Ιθάκη.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες εργασίας σε μικρές ομάδες, αναζήτησης, σύνθεσης και αξιολόγησης πληροφοριών, προσεκτικής ακρόασης, διατύπωσης απόψεων και κριτικής σκέψης.
- ✓ Να αναπτύξουν ενδιαφέρον για το νησί της Ιθάκης

Υλικά: Σημειωματάρια, μολύβια, χάρτης Ιθάκης.

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 1: Χρησιμοποιείται η διδακτική τεχνική «καταιγισμός ιδεών». Αφού θέσετε το ερώτημα «Ποιες λέξεις σου έρχονται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη «Ιθάκη»; οι μαθητές εκφράζουν τις ιδέες τους με λέξεις ή μικρές φράσεις, σύμφωνα με τις γνώσεις και τις εμπειρίες που ήδη έχουν. Θα πρέπει να επισημάνετε ότι σε αυτήν τη διαδικασία έχει εξαιρετική σημασία ο αυθορμητισμός στην έκφραση των ιδεών, ότι είναι επιθυμητές όσο το δυνατόν περισσότερες ιδέες, ότι όλες οι ιδέες είναι αποδεκτές και τέλος ότι δεν επιτρέπεται κριτική ή αξιολόγηση ιδεών, όσο εκφράζονται οι ιδέες. Μόλις η αυθόρμητη έκφραση των ιδεών σταματήσει, προτείνετε κριτήρια ομαδοποίησης των ιδεών. Συζητήστε στην τάξη αναλυτικά κάθε ιδέα. Υπογραμμίστε τις ιδέες που αντιστοιχούν στα κριτήρια και διαγράψτε όσες δεν έχουν σχέση με αυτά. Ομαδοποιήστε με τη συμμετοχή των μαθητών τις ιδέες σύμφωνα με τα κριτήρια. Θα μπορούσατε να κάνετε μία σύντομη εισήγηση για την Ιθάκη, όπου να αναφέρετε στοιχεία από τη γεωγραφία, την ιστορία κ.ά.

Δραστηριότητα 2: Ρωτήστε τους μαθητές εάν έχουν επισκεφτεί την Ιθάκη και δώστε την ευκαιρία σε όσους την έχουν επισκεφτεί να μιλήσουν για το νησί, όπως εκείνοι το γνώρισαν.

Δραστηριότητα 3: Η μετανάστευση επέδρασε αποφασιστικά στη δομή της οικογένειας. Εφόσον έλειπαν τον περισσότερο χρόνο ή και χρόνια ολόκληρα οι άνδρες από το σπίτι ήταν φυσικό το ρόλο τους να αναλάβουν οι γυναίκες, που έπρεπε να φροντίσουν όλη την οικογένεια και την περιουσία τους, να μορφώσουν ή και να παντρέψουν ακόμη μόνες τα παιδιά τους. Αποκτούσαν έτσι ανεπτυγμένο αίσθημα ευθύνης και γίνονταν ικανές και χειραφετημένες. Επίσης τα παιδιά θεωρούσαν τις γυναίκες αρχηγούς της οικογένειας και ήταν συνηθισμένο στην τοπική κοινωνία να αποκαλείται κάποιος με συνοδευτικό του ονόματός του, το όνομα της μητέρας του, π.χ. ο Γιώργος της Τασίας.

Δραστηριότητα 5: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μελετήσουν τις πληροφορίες για το Βαθύ και τα χωριά της Ιθάκης. Είναι σημαντικό να τα τοποθετήσουν στο χάρτη για να σχηματίσουν την εικόνα του νησιού.

Δραστηριότητα 6: Εκτός από τον Καβάφη, στη νεοελληνική ποίηση το θέμα χειρίστηκε με το ίδιο πνεύμα και ο Γιώργος Σεφέρης «Ευτυχισμένος όποιος, όπως ο Οδυσσεύς / έκανε καλό ταξίδι...». Επίσης ο Κώστας Θρακιώτης στη συλλογή «Ο γυρισμός του Οδυσσεά στην Ιθάκη» (1960): «Σε ξαναβρίσκω στον αιώνιο γυρισμό / δίγνωμε αδελφέ του θαλάσσιου χρόνου / στο μακρινό δρόμο της Ιθάκης».

Επιπλέον σημαντικό είναι, το έργο «Οδυσσέας / Ulysses» του Ιρλανδού Τζέιμς Τζόις. Το έργο αποτελείται από 18 κεφάλαια, όπου ο Τζόις περιγράφει μία ημέρα από τη ζωή του κεντρικού ήρωα, ενός σύγχρονου Οδυσσέα της καθημερινότητας, του Λεοπόλδου Μπλουμ και του πνευματικού τέκνου του Δαίδαλου (που συμβολίζει το γιο του Οδυσσέα, Τηλέμαχο). Ο πατέρας «αναζητεί» το γιο, ο γιος τον πατέρα στην καρδιά του Δουβλίνου. Η «Ιθάκη» όπου συναντιούνται είναι ένα απλό σπίτι, όπου η νοικοκυρά κυρία Μπλουμ (Πηνελόπη) σε έναν νοερό μονόλογο (90 σελίδες χωρίς στίξη) μετουσιώνεται στη γυναίκα-μπτέρα-Γη και οραματίζεται τους λαούς και τους πολιτισμούς που έχουν περάσει και φύγει από τον Πλανήτη, σε αναζήτηση αυτής της γαλήνιας και πάντα φευγαλέας «Ιθάκης» - ταυτίζοντας έτσι το προσωπικό εσωτερικό δράμα με το πανανθρώπινο.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του μυθιστορήματος είναι η τεχνική του εσωτερικού μονολόγου που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας προκειμένου να αναπτύξει λεπτομερώς τις σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ των χαρακτήρων του έργου. Κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει διαφοροποιήσεις στο ύφος της αφήγησης ενώ συνδέεται επίσης με ένα συγκεκριμένο επεισόδιο της Ομηρικής Οδύσσειας.

Αναπαραστάσεις σκηνών από την ιστορία της Οδύσσειας υπάρχουν σε αρχαία αγγεία και νομίσματα. Επίσης στα χρόνια της Αναγέννησης, συνθέσεις εμπνευσμένες από την Οδύσσεια αποτελούν θέμα σε έργα ζωγραφικής, σε χαρακτικά και συχνά κοσμούν τοιχογραφίες παλατιών.

Δραστηριότητα 7: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να ασχοληθούν με τους τρόπους που θα μπορούσαν από την περιοχή τους να φτάσουν στην Ιθάκη και να επιλέξουν όποιον τους εξυπηρετεί περισσότερο ανάλογα με τα κριτήρια που εκείνοι θα θέσουν (π.χ. κόστος, διάρκεια ταξιδιού, ημέρες που έχουν στη διάθεσή τους για την εκπαιδευτική επίσκεψη).

Φύλλο Εργασίας 2: Η πολιτιστική κληρονομιά της Ιθάκης

Στόχοι

- ✓ Να αναγνωρίζουν, περιγράφουν και εξηγούν την πολιτιστική κληρονομιά της Ιθάκης
- ✓ Να απαριθμούν τους πολιτιστικούς φορείς που δραστηριοποιούνται σήμερα στην Ιθάκη
- ✓ Να αναγνωρίσουν τη σημασία του Ιστορικού Αρχείου Ιθάκης, του Κέντρου Οδυσσειακών Σπουδών και των σημερινών πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες εργασίας σε ομάδα, αναζήτησης, σύνθεσης και παρουσίασης πληροφοριών, υπευθυνότητας και κριτικής σκέψης.
- ✓ Να ενθαρρυνθούν στο σχεδιασμό πολιτιστικών εκδηλώσεων σχετικά με την Ιθάκη και τον Οδυσσέα

Υλικά: Σημειωματάρια, μολύβια.

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 1: Οι μαθητές μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για την πολιτιστική κληρονομιά της Ιθάκης στο Διαδίκτυο καθώς και από τους Φορείς που αναφέρονται στο συμπληρωματικό υλικό.

Δραστηριότητα 6: Ζητήστε από τους μαθητές να μελετήσουν στο συμπληρωματικό υλικό τους πολιτιστικούς φορείς της Ιθάκης. Στη συνέχεια, ενθαρρύνετε τους να αναζητήσουν περισσότερες πληροφορίες γι' αυτούς στο Διαδίκτυο ή σε έντυπα υλικά. Επίσης μία ιδέα είναι να διατυπώσουν μία επιστολή, με την οποία να ζητούν επιπλέον πληροφορίες για το έργο των φορέων αυτών καθώς και ενημερωτικό υλικό για την Ιθάκη, από τους ίδιους τους φορείς.

Φύλλο Εργασίας 3: Η φυσική κληρονομιά της Ιθάκης

Στόχοι

- ✓ Να αναγνωρίσουν τη φυσική κληρονομιά της Ιθάκης.
- ✓ Να περιγράφουν τις περιοχές Φύση 2000 (NATURA 2000) της Ιθάκης.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες εργασίας σε ομάδα, αναζήτησης, σύνθεσης και παρουσίασης πληροφοριών, υπευθυνότητας και κριτικής σκέψης.

- ✓ Να αποδεικνύουν τη σημασία διατήρησης της φυσικής κληρονομιάς της Ιθάκης για τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και την αιεφόρο ανάπτυξη του νησιού.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για την πραγματοποίηση εκπαιδευτικής επίσκεψης στην Ιθάκη και να καταστούν ικανοί να προετοιμάσουν την εκπαιδευτική τους επίσκεψη.
- ✓ Να κατανοήσουν τι σημαίνει σωστή συμπεριφορά κατά τη διάρκεια μιας εκπαιδευτικής επίσκεψης.

Υλικά: Σημειωματάρια, μολύβια.

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 1: Οι μαθητές μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες για τη φυσική κληρονομιά της Ιθάκης σε έντυπα υλικά και στο Διαδίκτυο καθώς και από τους Φορείς που αναφέρονται στο συμπληρωματικό υλικό.

Δραστηριότητα 3: Χρησιμοποιείται η διδακτική τεχνική του debate. Για τη διεξαγωγή του debate μπορείτε να ακολουθήσετε την παρακάτω πορεία:

Ορίζετε στην τάξη μια επιτροπή τριών ατόμων, η οποία θα διαχειριστεί και θα αξιολογήσει τη συζήτηση. Ο πρόεδρος της επιτροπής τηρεί τη διαδικασία, ο γραμματέας κρατάει πρακτικά και ο τρίτο μέλος διαχειρίζεται το χρόνο.

Οι υπόλοιποι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα ορίζει έναν γραμματέα και έναν συντονιστή. Η μία ομάδα αναλαμβάνει να υποστηρίξει τις απόψεις κατά της αιχμαλωσίας των ζώων και η άλλη υπέρ.

Κάθε ομάδα συζητά και ετοιμάζει κατάλογο με τα επιχειρήματά της και κάθε μαθητής προετοιμάζεται ώστε να υποστηρίξει δημόσια τουλάχιστον ένα επιχειρήμα. Οι ομάδες ανταλλάσσουν τους καταλόγους τους προκειμένου να μπορέσουν να επεξεργαστούν αντεπιχειρήματα και προετοιμάζονται ώστε να αντικρούσουν ο καθένας τουλάχιστον ένα επιχειρήμα της άλλης ομάδας

Στη διάρκεια της συζήτησης μεταξύ των ομάδων τα επιχειρήματα και τα αντεπιχειρήματα διαδοχικά εναλλάσσονται. Ο χρόνος παρουσίασης για κάθε επιχειρήμα ή αντεπιχειρήμα είναι τρία λεπτά.

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ο συντονιστής κάθε ομάδας συνοψίζει και παρουσιάζει συνολικά τα κύρια σημεία της επιχειρηματολογίας της ομάδας του.

Η επιτροπή αξιολογεί την εργασία των ομάδων. Κριτήρια αξιολόγησης είναι η τεκμηρίωση των απόψεων, ο τρόπος παρουσίασης (πειστικότητα, σωστή έκφραση, κ.α.), ο σεβασμός των κανόνων της διαδικασίας κ.ά. Τέλος η επιτροπή καταγράφει τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της αιχμαλωσίας, όπως προέκυψαν από τη συζήτηση.

Πληροφορίες για τις περιοχές NATURA 2000:

Ο κίνδυνος της εξαφάνισης πολλών ειδών καθώς και της υποβάθμισης πολλών οικοσυστημάτων οδήγησε στην έκδοση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Σκοπός της Οδηγίας είναι «να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η οδηγία.» Οι τύποι φυσικών οικοτόπων και τα είδη φυτών και ζώων αναφέρονται στα Παραρτήματα I και II της Οδηγίας αντίστοιχα.

Βασικό μέσο για την επίτευξη του σκοπού της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αποτελεί η δημιουργία δικτύου προστατευμένων περιοχών με την ονομασία NATURA 2000. Το δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από τις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και από τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά σύμφωνα με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ για την προστασία των πουλιών. Οι περιοχές του δικτύου θα τεθούν υπό καθεστώς ειδικής διαχείρισης που θα καθορίσει κάθε κράτος-μέλος λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες. Η δημιουργία του δικτύου NATURA 2000, που αποτελεί και υποχρέωση της Ελλάδας, θα συμβάλλει στην αποτε-

λεσματικότερη προστασία των απειλούμενων ειδών και των ενδιαιτημάτων και θα αποτελέσει το βασικό μέσο για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την γενικότερη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Η Ελλάδα σε εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ έχει προτείνει 239 περιοχές ως «Τόπους Κοινωνικής Σημασίας» (SCI: Sites of Community Importance) και έχει δηλώσει 151 Ζώνες Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας (SPAs: Special Protection Areas) σύμφωνα με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ. Για κάθε περιοχή, τα όριά της απεικονίζεται σε τοπογραφικό χάρτη και έχει συνταχθεί Πληροφοριακό Δελτίο με γενικά στοιχεία και δεδομένα σχετικά με τους τύπους οικοτόπων και τα είδη κοινοτικού ενδιαφέροντος που εμφανίζονται σε αυτήν.

Δραστηριότητα 5: Αξιολογήστε το ενδιαφέρον των μαθητών να επισκεφτούν την Ιθάκη. Μπορείτε να δώσετε σε φωτοαντίγραφα την ερώτηση: «Θέλετε να επισκεφτείτε την Ιθάκη και γιατί;» και να καταγράψετε τις απαντήσεις των μαθητών.

Δραστηριότητα 7: Στα πρέπει: Τηρούμε τα ωράρια, προσέχουμε να μην ενοχλήσουμε τους άλλους, κρατούμε σημειώσεις κ.ά. Στα «δεν πρέπει»: δεν κόβουμε φυτά, δεν αφήνουμε σκουπίδια κ.ά.

Φύλλο εργασίας 4: Περιδιαβαίνοντας στο Βαθύ

Στόχοι

- ✓ Να περιηγηθούν στο Βαθύ, την πρωτεύουσα της Ιθάκης.
- ✓ Να αναγνωρίσουν στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και να κατανοήσουν τη σημασία της για την αειφόρο ανάπτυξη του τόπου.
- ✓ Να κατονομάζουν τα Μουσεία στο Βαθύ και να περιγράφουν τα κύρια εκθέματά τους.
- ✓ Να κατανοήσουν το σημαντικό ρόλο της ναυτιλίας στην οικονομία του νησιού.
- ✓ Να καταστούν ικανοί να αναγνωρίζουν τα τοπικά καλλωπιστικά φυτά και να τα ονομάζουν με τις τοπικές τους ονομασίες.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες παρατήρησης, εργασίας σε μικρές ομάδες, καλαισθησίας και διατύπωσης απόψεων, δημιουργικής φαντασίας, κριτικής σκέψης, λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για το Βαθύ και τις Ομηρικές τοποθεσίες.
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίζουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, σημειωματάρια, μολύβια, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστέλ νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 1: Οι μαθητές, καθώς το πλοίο πλησιάζει στο λιμάνι παρατηρούν το Βαθύ και γράφουν τις πρώτες εντυπώσεις τους.

Δραστηριότητα 3: Οι μαθητές παρατηρούν το μνημείο, μελετούν την επιγραφή και κατανοούν ότι οι κάτοικοι της Ιθάκης επέλεξαν το επάγγελμα του ναυτικού. Η επιλογή αυτή ήταν σημαντική για την οικονομία του νησιού, διότι λόγω του ορεινού του εδάφους οι αγροτικές εργασίες ήταν περιορισμένες. Επίσης, μπορούν να συνδέσουν την επιλογή αυτού του επαγγέλματος με το χαρακτήρα του Οδυσσέα.

Δραστηριότητες 4-6: Παρατηρώντας τα κτίρια, οι μαθητές εντοπίζουν στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής. Επίσης, οι ονομασίες των δρόμων και των καταστημάτων προέρχονται από την Οδύσεια. Στη δραστηριότητα 5, ενθαρρύνετε τους μαθητές να παρατηρήσουν τα καλλωπιστικά φυτά στους δρόμους, τους κήπους και τις αυλές και να μάθουν τις τοπικές τους ονομασίες. Στη δραστηριότητα 6 οι μαθητές παρατηρούν, συγκρίνουν και εντοπίζουν τα κοινά σημεία της προσεισμικής και μετασεισμικής αρχιτεκτονικής. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν τη σχέση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής με την αειφόρο ανάπτυξη και να εξηγήσουν γιατί η επιλογή καλλωπιστικών φυτών που έχουν σχέση με τον τόπο συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη.

Δραστηριότητα 7: Για την υλοποίηση της δραστηριότητας χρησιμοποιείται η διδακτική τεχνική *debate*. Η πορεία αυτής της τεχνικής περιγράφεται στις Διδακτικές Επισημάνσεις του Φύλλου Εργασίας 3, Δραστηριότητα 3. Εναλλακτικά θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η διδακτική τεχνική «παιχνίδι ρόλων» και να αναπαραστήσουν τη συνεδρίαση ενός δημοτικού συμβουλίου με θέμα τη διατήρηση του χαρακτηρισμού «παραδοσιακός οικισμός». Πιθανοί ρόλοι: Δήμαρχος, δημοτικοί σύμβουλοι, οικολόγοι, εκπρόσωποι πολιτιστικών οργανώσεων, εκπρόσωποι περιβαλλοντικών οργανώσεων, κάτοικοι του νησιού κ.ά.

Δραστηριότητα 9: Μπορείτε να ζητήσετε από τους μαθητές πριν την επίσκεψη στο Μουσείο να σχεδιάσουν τον Οδυσσέα, όπως τον έχουν φανταστεί και στη συνέχεια αφού δουν την προτομή στο Μουσείο να συγκρίνουν με τη μορφή της φαντασίας τους. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να «συνομιλήσουν» με τον Οδυσσέα. Επίσης, αξίζει να προγραμματίσετε επισκέψεις στο σπήλαιο των Νυμφών, όπου ο Οδυσσέας έκρυψε τα δώρα του βασιλιά των Φαιάκων και στο λόφο του Αετού, όπου βρίσκεται η Αρχαία Ακρόπολη, που οι ντόπιοι ονομάζουν παλάτι του Οδυσσέα.

Δραστηριότητες 10-11: Στο Ναυτικό-Λαογραφικό Μουσείο, οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία γνωρίσουν τη λαογραφία, τη ναυτική παράδοση και τον πολιτισμό της Ιθάκης. Ενθαρρύνετε τους να παρατηρήσουν με προσοχή τα εκθέματα, να θέτουν ερωτήσεις και να κρατούν σημειώσεις. Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι σημαντική για τη διατήρηση και την αειφόρο ανάπτυξη κάθε τόπου.

Δραστηριότητες 12-14: Οι μαθητές παρατηρούν το Βαθύ, εντοπίζουν στοιχεία που τους αρέσουν ή όχι, συζητούν και διαμορφώνουν απόψεις. Βοηθήστε τους μαθητές να συνδέσουν όσα είδαν και έμαθαν με την αειφόρο ανάπτυξη του τόπου.

Φύλλο Εργασίας 5: Στο Περαχώρι

Στόχοι

- ✓ Να γνωρίσουν οι μαθητές το Περαχώρι, τον Αφεντικό Λόγγο, την Παλαιοχώρα και τις βυζαντινές εκκλησίες να κατανοήσουν τη συμβολή τους στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και γενικότερα στην αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής.
- ✓ Να κατονομάζουν και περιγράφουν τοπικά φαγητά και γλυκά.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες προσανατολισμού στο χώρο, χρήσης του χάρτη, εργασίας σε μικρές ομάδες, γραπτής και προφορικής έκφρασης, κριτικής σκέψης δημιουργικής φαντασίας, επικοινωνίας, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για τη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίξουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, σημειωματάρια, μολύβια, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστέλ, νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 2: Προκειμένου οι μαθητές να απολαύσουν τους ήχους της εξοχής θα πρέπει να σταματήσουν να μιλούν, να κλείσουν τα μάτια και να συγκεντρώσουν την προσοχή τους για 1-2 λεπτά σε ότι ακούγεται.

Δραστηριότητα 4: Επισημάνετε στους μαθητές, ότι μόνον παρατηρούμε τη βλάστηση, χωρίς να κόβουμε ότι μας εντυπωσιάζει. Έχει σημασία οι μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία της φωτογράφισης, της προσεκτικής παρατήρησης και των λεπτομερών γραπτών σημειώσεων. Η δειγματοληψία γίνεται μόνο για επιστημονικούς λόγους. Επίσης βοηθήστε τους μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία του περιβάλλοντα χώρου. Οι ανθρώπινες επεμβάσεις οφείλουν να εναρμονίζονται με την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Οι επισκέπτες οφείλουν να μην πετούν σκουπίδια, να μην κάνουν θόρυβο κ.λπ.

Δραστηριότητα 5: Η επίσκεψη στις βυζαντινές εκκλησίες είναι απαραίτητη. Εκεί, οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία, εκτός των άλλων να συγκρίνουν με την αρχιτεκτονική των σημερινών εκκλησιών.

Δραστηριότητα 7: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μιλήσουν με τις γυναίκες του Αγροτικού Συνεταιρισμού. Θα έχουν την ευκαιρία να μάθουν μερικά από τα τοπικά φαγητά και γλυκά. Βοηθήστε τους να κατανοήσουν ότι τα υλικά των τοπικών φαγητών και γλυκών ήταν τα προϊόντα που παρήγαγε ή παράγει ακόμα ο τόπος. Ενθαρρύνετε τους επίσης να γευτούν τα τοπικά φαγητά και γλυκά του νησιού.

Δραστηριότητα 8: Μερικές από τις δράσεις είναι: Διατήρηση των τοπικών χαρακτηριστικών και προβολή των ιδιαιτεροτήτων του χωριού. Επίσης, δραστηριοποίηση του Αγροτικού Συνεταιρισμού και προώθηση των τοπικών προϊόντων. Επιπλέον η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας.

Φύλλο Εργασίας 6: Στην Ανωγή

Στόχοι

- ✓ Να περιγράφουν οι μαθητές τις φυσικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες της Ανωγής και της ευρύτερης περιοχής.
- ✓ Να περιγράφουν την αρχιτεκτονική και τις τοιχογραφίες της εκκλησίας της Ανωγής
- ✓ Να εξηγούν τις δυνατότητες της περιοχής για εναλλακτικές μορφές τουρισμού και αειφόρο ανάπτυξη.
- ✓ Να περιγράφουν τα «μενχίρ» της Ανωγής.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες προσανατολισμού στο χώρο, χρήσης του χάρτη, εργασίας σε μικρές ομάδες, γραπτής και προφορικής έκφρασης, κριτικής σκέψης, δημιουργικής φαντασίας, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για πεζοπορικές διαδρομές
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίζουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, σημειωματάρια, μολύβια, σχοινί, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστέλ νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 2: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν από που μπορεί να προήλθε το όνομα «Ανωγή». Την ετυμολογία μπορούν να τη βρουν στο Συμπληρωματικό υλικό, ωστόσο η δραστηριότητα αυτή αποβλέπει και στην ενεργοποίηση της φαντασίας τους.

Δραστηριότητα 4: Βοηθήστε τους μαθητές να παρατηρήσουν τις τοιχογραφίες. Εξηγήστε τους ότι ο ναός υπέστη σοβαρές ζημιές το έτος 1953, κατά τη διάρκεια των καταστροφικών σεισμών. Λίγο αργότερα, επισκευάστηκε με την ευγενική φροντίδα και συνδρομή του Ιθακίσου εφοπλιστή Πάνου Γράτσου και οι τοιχογραφίες συντηρήθηκαν από το συντηρητή Αναστάσιο Κουτσουρή. Με τις επιτυχείς παρεμβάσεις του συντηρητή, αναπαλαιώθηκαν και αποκαταστάθηκαν όλες οι εμφανείς τοιχογραφίες στη Βόρεια και στη Νότια πλευρά του κυρίως Ναού, οι οποίες είναι διατεταγμένες σε πέντε παράλληλες ζώνες.

Στη πρώτη ζώνη υπάρχουν απλά διακοσμητικές εικόνες. Η δεύτερη ζώνη, ξεκινώντας πάνω από το δάπεδο της εκκλησίας δείχνει μια σειρά ολόσωμων Αγίων. Μέρος της ζώνης αυτής του δυτικού τοίχου απέναντι από την κύρια είσοδο, θυμίζει ως πρώτη εντύπωση τα μωσαϊκά του San Vitale της Ραβέννας και τοιχογραφίες των Μετεώρων. Το Μωσαϊκό της ένστολης Θεοδώρας στη Ραβέννα, αντιστοιχεί προς την Αγιογραφία του Μεγάλου Κωνσταντίνου και της Αγίας Ελένης στη εκκλησία της Ανωγής. Στην περίπτωση της Ανωγής, μεταξύ Κωνσταντίνου και Ελένης, ο Αγιογράφος παρεμβάλλει ένα διπλό σταυρό που σήμερα είναι ευρύτερα γνωστός ως ο σταυρός της Λωραίνης, έμβλημα του στρατηγού Ντε Γκολ στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στην τρίτη ζώνη υπάρχουν Άγιοι και Όσιοι με διακόσμηση αγράμπελης. Στην τέταρτη ζώνη απεικονίζονται παραστάσεις από την ζωή της Παρθένου και των Μαρτύρων της εκκλησίας. Στην πέμπτη

και τελευταία ζώνη, η οποία κόβεται στη μέση από την τοποθέτηση μεταλλικής ψευδοροφής το έτος 1910, ο αγιογράφος παραθέτει σκηνές από τη ζωή του Χριστού. Στο σύνολό τους οι τοιχογραφίες είναι Ηπειρωτικής τεχνοτροπίας με επιδράσεις από την Κρητική σχολή και ίσως από τα περίφημα μωσαϊκά των Βυζαντινών ναών της Ραβέννας. Οι τοιχογραφίες του Ναού είναι ένα αγιογραφικό έργο Βυζαντινής μεγαλοπρέπειας το οποίο υπογραμμίζει τον πολιτισμό της Ιθάκης τότε που η Ανωγή ήταν η πρωτεύουσα της Ιθάκης και η Εκκλησία της Παναγίας ήταν η Μητρόπολη του Νησιού.

Επίσης, οι μαθητές πρέπει να παρατηρήσουν το ξύλινο δωδεκάπορτο της εποχής του Εικοσιένα, τις πήλινες εντοιχισμένες στάμνες για την ακουστική του ναού, τα παλαιά πέτρινα μνημεία και τον διώροφο γυναικωνίτη στην πρόσοψη του οποίου παρίσταται η Θεία Κρίση.

Δραστηριότητες 6-7: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να παρατηρήσουν τις μορφές των μονολίθων της Ανωγής, να σχεδιάσουν και φωτογραφίσουν και να δώσουν δικές τους ονομασίες. Με τη δραστηριότητα αυτή οι μαθητές θα μάθουν για τα μενχίρ και θα προβληματιστούν για τη δημιουργία των μονολίθων της Ανωγής.

Δραστηριότητα 10: Χρησιμοποιείται η διδακτική τεχνική «Παιχνίδι ρόλων». Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, ισάριθμες με τους ρόλους. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να σχεδιάσει το ρόλο της. Χρήσιμο είναι στη διάρκεια του παιχνιδιού να αναφερθούν στον τρόπο ζωής την εποχή εκείνη, στα προβλήματα των γεωργών, στην εξάρτησή τους από τις καιρικές συνθήκες και επίσης στις μεταξύ τους σχέσεις. Στη διάρκεια του παιχνιδιού κάθε ομάδα παίζει το ρόλο της εκφράζοντας τα επιχειρήματά της με πειστικό τρόπο.

Δραστηριότητα 11: Έχει σημασία να κατανοήσουν οι μαθητές τον τρόπο που θα μπορούσε το χωριό της Ανωγής να συμβάλλει στην προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί (εκπαιδευτικός, επιστημονικός, θρησκευτικός κ.λπ.). Οι μαθητές θα μπορούσαν να στείλουν τις προτάσεις τους στις τοπικές εφημερίδες και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Φύλλο Εργασίας 7: Στο Μοναστήρι των Καθαρών

Στόχοι

- ✓ Να περιγράψουν οι μαθητές το Μοναστήρι των Καθαρών και να εξηγούν τις δυνατότητες που προσφέρει για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και γενικότερα για την αειφόρο ανάπτυξη του νησιού.
- ✓ Να εξηγούν την προέλευση του ονόματος «Παναγία των Καθαρών».
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες προσανατολισμού στο χώρο, χρήσης του χάρτη, εργασίας σε μικρές ομάδες, γραπτής και προφορικής έκφρασης, κριτικής σκέψης, δημιουργικής φαντασίας, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για πεζοπορικές διαδρομές.
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίξουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, σημειωματάρια, μολύβια, σχοινί, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστέλ νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 3: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να παρατηρήσουν αρχιτεκτονικά στοιχεία που εναρμονίζονται με την τοπική αρχιτεκτονική καθώς και στοιχεία που δεν έχουν σχέση με αυτήν και να εξηγήσουν τους λόγους.

Δραστηριότητα 4: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να συζητήσουν με το μοναχό της Μοναστηριού και να μάθουν από αυτόν την ιστορία του Μοναστηριού.

Δραστηριότητα 5: Έχει σημασία να κατανοήσουν οι μαθητές τον τρόπο που θα μπορούσε το Μοναστήρι των Καθαρών να συμβάλλει στην προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί (θρησκευτικός, εκπαιδευτικός, κ.λπ.). Οι μαθητές θα μπορούσαν να στείλουν τις προτάσεις τους στις τοπικές εφημερίδες και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Φύλλο εργασίας 8: Στο Σταυρό

Στόχοι

- ✓ Να περιγράφουν οι μαθητές τις φυσικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες του Σταυρού και της ευρύτερης περιοχής.
- ✓ Να εξηγούν την προέλευση του ονόματος του χωριού.
- ✓ Να περιγράφουν τις Ομηρικές τοποθεσίες και τα σημαντικά εκθέματα του Μουσείου του Σταυρού που συνδέονται με τον Οδυσσέα.
- ✓ Να εξηγούν τις δυνατότητες της περιοχής για αειφόρο ανάπτυξη.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες παρατηρητικότητας, προσανατολισμού στο χώρο, χρήσης του χάρτη, εργασίας σε μικρές ομάδες, γραπτής και προφορικής έκφρασης, κριτικής σκέψης δημιουργικής φαντασίας, διατύπωσης ερωτήσεων, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για πεζοπορικές διαδρομές.
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίξουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, κιάλια, σημειωματάρια, μολύβια, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστέλ νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 2: προκειμένου οι μαθητές να απολαύσουν τους ήχους της εξοχής θα πρέπει να σταματήσουν να μιλούν, να κλείσουν τα μάτια και να συγκεντρώσουν την προσοχή τους για 1-2 λεπτά σε ότι ακούγεται.

Δραστηριότητα 3: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν από που μπορεί να προήλθε το όνομα «Σταυρός». Την ετυμολογία μπορούν να βρουν στο Συμπληρωματικό υλικό, ωστόσο η δραστηριότητα αυτή αποβλέπει και στην ενεργοποίηση της φαντασίας τους.

Δραστηριότητες 5-6: Οι μαθητές θα πρέπει να σκεφτούν τα ευρήματα της περιοχής του Σταυρού σε σχέση με την Ομηρική Ιθάκη.

Δραστηριότητα 7: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μελετήσουν το κείμενο «Η αρχιτεκτονική της Ιθάκης» που βρίσκεται στο Συμπληρωματικό υλικό.

Δραστηριότητα 8: Επισημάνετε στους μαθητές, ότι μόνον παρατηρούμε τη βλάστηση, χωρίς να κόβουμε ότι μας εντυπωσιάζει. Έχει σημασία οι μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία της φωτογράφισης, της προσεκτικής παρατήρησης και των λεπτομερών γραπτών σημειώσεων. Η δειγματοληψία γίνεται μόνο για επιστημονικούς λόγους. Επίσης βοηθήστε τους μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία του περιβάλλοντα χώρου. Οι ανθρώπινες επεμβάσεις οφείλουν να εναρμονίζονται με την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Οι επισκέπτες οφείλουν να μην πετούν σκουπίδια, να μην κάνουν θόρυβο κ.λπ.

Δραστηριότητα 9: Έχει σημασία να κατανοήσουν οι μαθητές τους τρόπους που ο Σταυρός και η ευρύτερη περιοχή θα μπορούσε να συμβάλλει στην προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί (εκπαιδευτικός, επιστημονικός κλπ). Ειδικότερα οι μαθητές πρέπει να σκεφτούν τρόπους προβολής της περιοχής σε σχέση με την Ομηρική Ιθάκη. Οι μαθητές θα μπορούσαν να στείλουν τις προτάσεις τους στις τοπικές εφημερίδες και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Για την αειφόρο διαχείριση λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Τα διαχειριστικά σχέδια περιλαμβάνουν τη ρύθμιση και τον αποτελεσματικό έλεγχο όλων των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων που υλοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή. Για την προστασία και διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς απαραίτητη είναι η συμμετοχή και συνεργασία των τοπικών φορέων και γενικότερα των τοπικών κοινωνιών.

Φύλλο εργασίας 9: Στην Εξωγή

Στόχοι

- ✓ Να περιγράφουν οι μαθητές τις φυσικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες της Εξωγής και της ευρύτερης περιοχής.
- ✓ Να εξηγούν την προέλευση του ονόματος του χωριού.
- ✓ Να ασκηθούν στην παρατήρηση των πουλιών.
- ✓ Να περιγράφουν τις Ομηρικές τοποθεσίες στην περιοχή της Εξωγής.
- ✓ Να αναγνωρίσουν τη σημασία των ανεμόμυλων ως στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Να εξηγούν τις δυνατότητες της περιοχής για αειφόρο ανάπτυξη.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες παρατηρητικότητας, προσανατολισμού στο χώρο, χρήσης του χάρτη, εργασίας σε μικρές ομάδες, γραπτής και προφορικής έκφρασης, κριτικής σκέψης δημιουργικής φαντασίας, διατύπωσης ερωτήσεων, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για πεζοπορικές διαδρομές
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίζουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, κιάλια, σημειωματάρια, μολύβια, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστέλ νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 2: προκειμένου οι μαθητές να απολαύσουν τους ήχους της εξοχής θα πρέπει να σταματήσουν να μιλούν, να κλείσουν τα μάτια και να συγκεντρώσουν την προσοχή τους για 1-2 λεπτά σε ότι ακούγεται.

Δραστηριότητα 3: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν από που μπορεί να προήλθε το όνομα «Εξωγή». Την ετυμολογία μπορούν να βρουν στο Συμπληρωματικό υλικό, ωστόσο η δραστηριότητα αυτή αποβλέπει και στην ενεργοποίηση της φαντασίας τους.

Δραστηριότητα 4: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν τους λόγους της μετανάστευσης. Η Εξωγή κατοικήθηκε από το 1550. Παρά τη σταδιακή μετακίνηση των κατοίκων, μετά την εξάλειψη της πειρατείας, προς το Σταυρό και τον Πλατρηθειά, η Εξωγή παρέμεινε πολυπληθής και τον 19ο αιώνα γνώρισε μεγάλη ακμή φτάνοντας τους 1.500 κατοίκους που καλλιεργούσαν κυρίως αμπέλια. Το κύμα μετανάστευσης στις αρχές του 20ου αιώνα αλλά και λόγω των σεισμών του 1953 άδειασε το χωριό.

Δραστηριότητα 6: Όπως επισημαίνουν οι Βάος και Νομικός στο βιβλίο τους «Ο ανεμόμυλος στις Κυκλάδες» οι πρώτες κινητοποιήσεις για τη διατήρηση των παραδοσιακών αυτών κτισμάτων ξεκίνησαν στην Ολλανδία από το 1920. Σήμερα στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης αλλά και στην Αμερική λειτουργούν σύλλογοι και κρατικές υπηρεσίες, που σκοπό τους έχουν την οργάνωση και προβολή των θεμάτων που αφορούν στους ανεμόμυλους. Ακολουθώντας αυτά τα παραδείγματα, οι δύο μελετητές έχουν μεθοδεύσει μια συστηματική αντιμετώπιση του θέματος και προτείνουν μεταξύ άλλων: να απαγορευτεί κάθε είδους κατεδάφιση και επέμβαση στα κτίσματα που έχουν απομείνει, να υπάρξει μια ενημέρωση της κοινής γνώμης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, να δημιουργηεί αρμόδιο όργανο που θα χειρίζεται ολόκληρο το θέμα, να δημιουργηθεί νομικό πλαίσιο για τη διατήρηση μύλων, να υπάρξει συνεργασία με αντίστοιχες ξένες οργανώσεις. Ακόμα να συντονιστεί η συντήρηση και αναστήλωσή τους και να γίνει η απαραίτητη αξιοποίηση προκειμένου να λειτουργήσουν οι μύλοι κανονικά ή και ενδεχομένως ως χώροι προσαρμοσμένοι στη σύγχρονη πραγματικότητα, π.χ. ξενώνες, γραφεία ΕΟΤ. Τέλος σχετικά με τη δυνατότητα χρήσης τους προτείνεται και η δημιουργία μεμονωμένων μουσείων ανεμόμυλων.

Δραστηριότητα 8: Χρησιμοποιείται η διδακτική τεχνική «Παιχνίδι ρόλων». Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, ισάριθμες με τους ρόλους. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να σχεδιάσει το ρόλο της. Στη διάρκεια του παιχνιδιού κάθε ομάδα παίζει το ρόλο της εκφράζοντας τα επιχειρήματά της με πειστικό τρόπο.

Δραστηριότητα 9: Επισημάνετε στους μαθητές, ότι μόνον παρατηρούμε τη βλάστηση, χωρίς να κόβουμε ότι μας εντυπωσιάζει. Έχει σημασία οι μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία της φωτογράφισης, της προσεκτικής παρατήρησης και των λεπτομερών γραπτών σημειώσεων. Η δειγματοληψία γίνεται μόνο για επιστημονικούς λόγους. Επίσης βοηθήστε τους μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία του περιβάλλοντα χώρου. Οι ανθρώπινες επεμβάσεις οφείλουν να εναρμονίζονται με την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Οι επισκέπτες οφείλουν να μην πετούν σκουπίδια, να μην κάνουν θόρυβο κ.λπ.

Δραστηριότητα 10: Βοηθήστε τους μαθητές να κατανοήσουν τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να «χρησιμοποιηθεί» η ύπαρξη Οδυσσειακών τοποθεσιών για την προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί (εκπαιδευτικός, επιστημονικός κ.λπ.). Ειδικότερα οι μαθητές πρέπει να σκεφτούν τρόπους για να γίνουν γνωστές αυτές οι τοποθεσίες και επίσης να προβληματιστούν για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου. Οι μαθητές θα μπορούσαν να στείλουν τις προτάσεις τους στις τοπικές εφημερίδες και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Δραστηριότητα 12: Για την αιεφόρο διαχείριση λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Τα διαχειριστικά σχέδια περιλαμβάνουν τη ρύθμιση και τον αποτελεσματικό έλεγχο όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που υλοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή. Για την προστασία και τη διαχείριση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς απαραίτητη είναι η συμμετοχή και η συνεργασία των τοπικών φορέων και γενικότερα των τοπικών κοινωνιών.

Φύλλο Εργασίας 10: Στην περιοχή του Πλατρηθείά

Στόχοι

- ✓ Να περιγράφουν οι μαθητές τις φυσικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες της περιοχής του Πλατρηθείά.
- ✓ Να ασκηθούν στην παρατήρηση των πουλιών.
- ✓ Να περιγράφουν τις Ομηρικές τοποθεσίες στην περιοχή του Πλατρηθείά.
- ✓ Να εξηγούν τις δυνατότητες της περιοχής για αιεφόρο ανάπτυξη.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες παρατηρητικότητας, προσανατολισμού στο χώρο, χρήσης του χάρτη, εργασίας σε μικρές ομάδες, γραπτής και προφορικής έκφρασης, κριτικής σκέψης δημιουργικής φαντασίας, διατύπωσης ερωτήσεων, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για πεζοπορικές διαδρομές.
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίζουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αιεφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, σημειωματάρια, μολύβια, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστέλ, νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 3: προκειμένου οι μαθητές να απολαύσουν τους ήχους της εξοχής θα πρέπει να μιλούν, να κλείσουν τα μάτια και να συγκεντρώσουν την προσοχή τους για 1-2 λεπτά σε ότι ακούγεται.

Δραστηριότητα 4: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν από που μπορεί να προήλθαν τα τοπωνύμια «Πλατρηθείά» και «Φρίκες». Η δραστηριότητα αυτή αποβλέπει και στην ενεργοποίηση της φαντασίας τους.

Δραστηριότητα 8: Επισημάνετε στους μαθητές, ότι μόνον παρατηρούμε τη βλάστηση, χωρίς να κόβουμε ότι μας εντυπωσιάζει. Έχει σημασία οι μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία της φωτογράφισης, της προσεκτικής παρατήρησης και των λεπτομερών γραπτών σημειώσεων. Η δειγματοληψία γίνεται μόνο για επιστημονικούς λόγους. Επίσης βοηθήστε τους μαθητές να κατανοήσουν τη σημασία του περιβάλλοντα χώρου. Οι ανθρώπινες επεμβάσεις οφείλουν να εναρμονίζονται με την φυσική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Οι επισκέπτες οφείλουν να μην πετούν σκουπίδια, να μην κάνουν θόρυβο κ.λπ.

Δραστηριότητα 9: Ζητήστε από τους μαθητές να φανταστούν τη ζωή των κατοίκων το χειμώνα και το καλοκαίρι. Βοηθήστε τους να κατανοήσουν τις διαφορετικές ασχολίες ανάλογα με την εποχή, π.χ. στις Φρίκες το καλοκαίρι οι κάτοικοι ασχολούνται με τον τουρισμό.

Δραστηριότητα 11: Οι μαθητές θα πρέπει να σκεφτούν πως πηγαίνει σχολείο, αν έχει παρέες από συνομήλικους, μήπως βοηθά τους γονείς του σε διάφορες εργασίες, πως διασκεδάζει κ.ά. Επίσης, ότι η ζωή του δεν είναι ίδια το χειμώνα (λιγοστοί κάτοικοι) και το καλοκαίρι (αύξηση του πληθυσμού λόγω τουριστικής ανάπτυξης).

Δραστηριότητα 12: Για την αειφόρο διαχείριση λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Οι Οδυσσειακές τοποθεσίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την προσέλκυση επισκεπτών και την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί (εκπαιδευτικός, επιστημονικός, πολιτιστικός κ.λπ.). Ειδικότερα οι μαθητές πρέπει να σκεφτούν τρόπους για να γίνουν γνωστές αυτές οι τοποθεσίες και επίσης να διατυπώσουν προτάσεις για τη διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου. Επί πλέον η φυσική κληρονομιά θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης για οικολογικό τουρισμό και ο αγροτικός χαρακτήρας της περιοχής για αγροτουρισμό. Τα διαχειριστικά σχέδια περιλαμβάνουν τη ρύθμιση και τον αποτελεσματικό έλεγχο όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που υλοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή. Η γενική ευθύνη για την προστασία και διαχείριση ανήκει σε δημόσιους φορείς ενώ απαραίτητη είναι η συμμετοχή και συνεργασία των τοπικών παραγόντων και γενικότερα των τοπικών κοινωνιών. Οι μαθητές θα μπορούσαν να στείλουν τις προτάσεις τους στις τοπικές εφημερίδες και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Φύλλο εργασίας 11: Στο Κίονι

Στόχοι

- ✓ Να περιγράψουν οι μαθητές τις φυσικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες στο Κίονι.
- ✓ Να αναγνωρίσουν στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και να κατανοήσουν τη σημασία της για την αειφόρο ανάπτυξη του τόπου.
- ✓ Να κατανοήσουν το σημαντικό ρόλο του τουρισμού στην οικονομία της περιοχής.
- ✓ Να αναγνωρίσουν τη σημασία των ανεμόμυλων ως στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- ✓ Να περιγράψουν και εξηγούν τη ζωή των ψαράδων, τα ψάρια που υπάρχουν στην περιοχή και τα περιβαλλοντικά προβλήματα της θάλασσας.
- ✓ Να εξηγούν τις δυνατότητες της περιοχής για αειφόρο ανάπτυξη.
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες παρατηρητικότητας, προσανατολισμού στο χώρο, χρήσης του χάρτη, εργασίας σε μικρές ομάδες, γραπτής και προφορικής έκφρασης, κριτικής σκέψης δημιουργικής φαντασίας, διατύπωσης ερωτήσεων, λήψης απόφασης και επίλυσης προβλημάτων.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για πεζοπορικές διαδρομές.
- ✓ Να διαμορφώσουν θετικές στάσεις και να ενστερνιστούν και να υποστηρίζουν αξίες που συμβαδίζουν με την οικοδόμηση της αειφόρου ανάπτυξης.

Υλικά: Χάρτης της Ιθάκης, φωτογραφική μηχανή, σημειωματάρια, μολύβια, υλικά για ζωγραφική: μπλοκ ζωγραφικής, χρώματα (ξυλομπογιές, παστελ νερομπογιές ή μαρκαδόροι).

Πληροφορίες και Διδακτικές Επισημάνσεις

Δραστηριότητα 2: Προκειμένου οι μαθητές να απολαύσουν τους ήχους θα πρέπει να σταματήσουν να μιλούν, να κλείσουν τα μάτια και να συγκεντρώσουν την προσοχή τους για 1-2 λεπτά σε ό,τι ακούγεται.

Δραστηριότητα 3: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν από που μπορεί να προήλθε το όνομα «Κίονι». Την ετυμολογία μπορούν να βρουν στο Συμπληρωματικό υλικό, ωστόσο η δραστηριότητα αυτή αποβλέπει και στην ενεργοποίηση της φαντασίας τους.

Δραστηριότητα 5: Για την υλοποίηση της δραστηριότητας χρησιμοποιείται η διδακτική τεχνική debate. Η πορεία αυτής της τεχνικής περιγράφεται στις Διδακτικές Επισημάνσεις του Φύλλου Εργασίας 3.

Δραστηριότητα 3. Εναλλακτικά θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η διδακτική τεχνική «παιχνίδι ρόλων» και να αναπαραστήσουν τη συνεδρίαση ενός δημοτικού συμβουλίου με θέμα τη διατήρηση του χαρακτήρισμού «παραδοσιακός οικισμός». Πιθανοί ρόλοι: Δήμαρχος, δημοτικοί σύμβουλοι, οικολόγοι, εκπρόσωποι πολιτιστικών οργανώσεων, εκπρόσωποι περιβαλλοντικών οργανώσεων, κάτοικοι του νησιού κ.ά.

Δραστηριότητα 8: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να παρατηρήσουν και να μαζέψουν κοχύλια και κελύφη θαλάσσιων οργανισμών στις ακτές. Αν βρουν ζωντανούς οργανισμούς, θα πρέπει αφού τους παρατηρήσουν να τους αφήσουν εκεί που τους βρήκαν. Επίσης προκειμένου οι μαθητές να σχεδιάσουν τα κοχύλια κ.ά θα χρειαστεί να κάνουν περισσότερα από ένα σχέδια για να απεικονίσουν τα διάφορα τμήματά τους.

Δραστηριότητα 10: Ζητήστε από τους μαθητές πριν την υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας να μελετήσουν τις πληροφορίες για τους ανεμόμυλους, που βρίσκονται στο Φύλλο Εργασίας 9. Επίσης, ιδέες για την υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας, μπορείτε να βρείτε στις Διδακτικές Επισημάνσεις του Φύλλου Εργασίας 9, Δραστηριότητα 6. Επιπλέον, σε περίπτωση που οι μαθητές δεν επισκεφτούν την περιοχή της Εξωγής θα μπορούσαν να υλοποιήσουν στο Κίονι, τις δραστηριότητες που αναφέρονται στους ανεμόμυλους της Εξωγής (Φύλλο Εργασίας 9, δραστηριότητες 5 και 6).

Δραστηριότητα 12: Για την αειφόρο διαχείριση λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. Τα διαχειριστικά σχέδια περιλαμβάνουν τη ρύθμιση και τον αποτελεσματικό έλεγχο όλων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων που υλοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή. Η γενική ευθύνη για την προστασία και διαχείριση ανήκει σε δημόσιους φορείς ενώ απαραίτητη είναι η συμμετοχή και συνεργασία των τοπικών αρχών και γενικότερα των τοπικών κοινωνιών.

Φύλλο εργασίας 12: Παρουσιάζω την Ιθάκη στο σχολείο μου

Στόχοι

- ✓ Να προσδιορίζουν, περιγράφουν και επιλέγουν τρόπους ενημέρωσης των μαθητών του σχολείου, των γονέων τους και της τοπικής κοινωνίας για την εκπαιδευτική τους επίσκεψη στην Ιθάκη.
- ✓ Να σχεδιάζουν, οργανώνουν και επιδεικνύουν μικρά δικά τους κείμενα με τη χρήση η/υ
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες αυτοπεποίθησης, ανάληψης πρωτοβουλιών, καινοτομίας, σύνθεσης, έκφρασης απόψεων και διοργάνωσης εκδηλώσεων.
- ✓ Να καταστούν ικανοί να ενημερώνουν τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές του σχολείου τους, τους γονείς και την τοπική κοινωνία για τις εκπαιδευτικές επισκέψεις που πραγματοποιούν.

Υλικά: Σημειωματάρια, μολύβια.

Πληροφορίες και διδακτικές επισημάνσεις

Δραστηριότητα 4-5: Για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων 4 και 5 προτείνονται οι ακόλουθες τρεις φάσεις:

α) Φάση προετοιμασίας: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να συζητήσουν στην τάξη και να σχεδιάσουν τις λεπτομέρειες της οργάνωσης απαντώντας σε ερωτήματα, όπως:

- ✓ Ποιος είναι ο στόχος της ημερίδας;
- ✓ Ποια θέματα θα περιλαμβάνει; (κάθε ομάδα μπορεί να επεξεργαστεί ένα θέμα και να ορίσει έναν εισηγητή. Η κάθε ομάδα θα αποφασίσει για τον τρόπο παρουσίασης του θέματος από τον εισηγητή, π.χ. ανάγνωση κειμένου, προφορικός λόγος, χρήση διαφανειών κ.ά)
- ✓ Συνεργασίες με φορείς και ποιους;
- ✓ Πότε θα πραγματοποιηθεί η ημερίδα και σε ποια αίθουσα;
- ✓ Ποιο θα είναι το πρόγραμμα της ημερίδας και σε ποια μορφή θα κυκλοφορήσει; (χειρόγραφο, τυπωμένο, κ.ά).
- ✓ Με ποιους τρόπους θα γνωστοποιηθεί η ημερίδα στην τοπική κοινωνία;
- ✓ Θα σταλούν προσκλήσεις; Σε ποιους;

- ✓ Θα διανεμηθεί της παρειαρισκόμενους ενημερωτικό υλικό σχετικά με την Ιθάκη. Τι θα μπορούσε να είναι; Ποιοι θα αναλάβουν την ετοιμασία του;
- ✓ Είναι δυνατόν να αξιοποιηθεί και με ποιους τρόπους το υλικό που έχετε δημιουργήσει;
- ✓ Πόσος χρόνος θα απαιτηθεί για την προετοιμασία και την υλοποίηση της ημερίδας;
- ✓ Πόσο περίπου θα κοστίζει και πώς θα μπορούσαν να καλυφθούν τα έξοδα;

β) Φάση υλοποίησης: Ενθαρρύνετε τους μαθητές να συζητήσουν στην ομάδα τους και στην τάξη σχετικά με τα καθήκοντα που θα αναλάβουν στη φάση υλοποίησης. Κάθε μαθητής να σημειώσει τα δικά του καθήκοντα, καθώς και τα καθήκοντα της ομάδας του.

γ) Φάση αξιολόγησης: Ζητήστε από τους μαθητές να συζητήσουν σε ομάδες σχετικά με την ημερίδα που πραγματοποίησαν. Σε ποιο βαθμό πέτυχαν οι στόχοι που είχαν θέσει; Τι δεν πήγε καλά και γιατί; Τελικά άξιζε αυτή η προσπάθεια; Κάθε ομάδα να ανακοινώσει την άποψή της στην τάξη και να ακολουθήσει συζήτηση.

Φύλλο εργασίας 13: Μελετώ το δικό μου τόπο

Στόχοι

- ✓ Να αναπτύξουν ενδιαφέρον για το δικό τους τόπο
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες σχεδιασμού ενός προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το δικό τους τόπο.
- ✓ Να αποκτήσουν ενδιαφέρον για την υλοποίηση αυτού του προγράμματος
- ✓ Να αναπτύξουν ικανότητες αυτοπεποίθησης, ανάληψης πρωτοβουλιών, καινοτομίας, σύνθεσης, έκφρασης απόψεων.

Υλικά: Σημειωματάρια, μολύβια

Πληροφορίες και διδακτικές επισημάνσεις

Δραστηριότητα 1: Οι μαθητές καταγράφουν στοιχεία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής τους. Συλλέγουν πληροφοριακό και φωτογραφικό υλικό από διάφορες πηγές πληροφόρησης (άνθρωποι, έντυπο υλικό, Διαδίκτυο, περιβάλλον).

Δραστηριότητα 2: Οι μαθητές καλούνται να σχεδιάσουν ένα πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Θα μπορούσατε να βοηθήσετε τους μαθητές στο σχεδιασμό του προγράμματος στα σημεία που νομίζετε ότι έχουν ανάγκη.

Δραστηριότητα 3: Εάν υπάρχουν μαθητές που διστάζουν να συμμετάσχουν στην υλοποίηση του προγράμματος ζητείστε να μάθετε τις επιφυλάξεις τους, σεβαστείτε τις και συζητήστε τους λόγους στην τάξη (π.χ. φόρτος εργασίας ή ό,τι άλλο). Είναι σημαντικό να ενθαρρύνετε και όσους μαθητές έχουν επιφυλάξεις να συμμετάσχουν στην υλοποίηση του προγράμματος.

III. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Χρήσιμο είναι να αξιολογήσετε: α) τη φάση της προετοιμασίας (τις δραστηριότητες πριν την εκπαιδευτική επίσκεψη), β) τη φάση μελετών στο πεδίο (τις δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής επίσκεψης) και γ) τη φάση ανασκόπησης των δραστηριοτήτων (τις δραστηριότητες μετά την εκπαιδευτική επίσκεψη). Για κάθε φάση ζητήστε από τους μαθητές (ατομικά ή σε ομάδες) να γράψουν τι πήγε και τι δεν πήγε καλά. Τι θα έπρεπε να γίνει ώστε όσα δεν πήγαν καλά να μη ξανασυμβούν; Στην τάξη να δικαιολογήσουν τις απαντήσεις τους. Ακολουθεί ένα παράδειγμα για την αξιολόγηση των εργασιών.

1η ΦΑΣΗ: ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΙΘΑΚΗ: ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΙ»

Τι πήγε καλά	Τι δεν πήγε καλά	Τι θα έπρεπε να γίνει ώστε όσα δεν πήγαν καλά να μη ξανασυμβούν

2η ΦΑΣΗ: Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΙΘΑΚΗ: ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΙ»

Τι πήγε καλά	Τι δεν πήγε καλά	Τι θα έπρεπε να γίνει ώστε όσα δεν πήγαν καλά να μη ξανασυμβούν

3η ΦΑΣΗ: ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΙΘΑΚΗ: ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΟΙ»

Τι πήγε καλά	Τι δεν πήγε καλά	Τι θα έπρεπε να γίνει ώστε όσα δεν πήγαν καλά να μη ξανασυμβούν

